վրդովեցուցիչ ճառեր կարդալ: Այդ ճառերի բովանդակութիւնը անհայտնի է մնում: Այդ տեղ կարդացվեցաւ Րօշֆօրի նամակը, որով նա հրաժարվում էր ժողովին նախագահելուց: Պաուլա-Մինկ մի վրդովեցուցիչ ճառ կարդաց և, փրցնելով կարմիր դրօշակը, Մարսելիզ երգող ամբոխին առաջնորդեց դէպի ռուսաց հիւպատոսի տունը: Ամբոխից մի մարդ առաջարկեց հիւպատոսին պատանդ վերցնել, բայց այդ առաջարկութիւնը չիրագործվեցաւ:

Փարիզի մէջ հաւատացած են, որ Թիւրքիայի բողոքը Տունիսի խնդրի վերաբերութեամբ Անգլիայի և Իտալիայի ազդեցութեան հետևանք է: Իսկապէս դիպլոմատիական շրջանների մէջ այդ բողոքին ոչինչ նշանակութիւն չեն տալիս: Աւստրիան և գերմանիան Տունիսի խնդիրը վերջացած են համարում: Տունիսի թափառական ցեղերին առաջարկած խաղաղական պայմանները հետևեալներն են. Նրանք պէտք է յանձնեն իրանց զէնքերը Ֆրանսիացիներին, պէտք է օգնեն Ֆրանսիական զօրքերի համար պաշարներ, ջորիներ և ուղտեր գտնելուն: Ֆրանսիացիները կը վերադարձնեն պատանդներին, ծերերին և կանանց, և նրանց կը թողնեն իրանց նախկին բնակութեան տեղը:

Ֆրանսիական պատգամաւորների ժողովի մէջ ընտրողական հարցի մասին վիճաբանութիւնների ժամանակ խօսողներից ոչ մէկը նոր բան չասաց: Գամբետտայի ճառը $1\frac{1}{2}$ ժամ տևեց և, երբ վերջացաւ, ժողովը նրան գրեթէ միաձայն ծափահարեց: Ի միջի այլոց նա ասաց. „Խնդրեմ հաւատացէք, որ ես չեմ մասնակցում վիճաբանութիւններին ինձ վրա բարձած մեղադրանքների դէմ բողոքելու համար: Ցոյց ունեմ, որ ինձ հարկաւոր չէ արդարանալ ոչ ժողովի և ոչ երկրի առաջ այն դիտաւորութիւնների մասին, որոնց ինձ վերաբերում են և որոնք յանցաւոր կը լինէին, եթէ կատարելապէս անհիմն չը լինէին: Ես նրանց յիշեցի, որպէս զի վերջ դնեմ այդպիսի խօսակցութիւններին, որոնք անվայել են հանրապետականների համար: Ընտրողական ինչ տեսակ ձև էլ դուք ընտրէք, հաւատացէք, որ ես երբէք չեմ մասնակցի ընտրողական խարդախութիւններին, որոնք անվայել են թէ ինձ համար և թէ իմ կուսակցութեան համար“:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետևեալ տեղեկութիւնները: Իշխան Բիսմարկի առաջարկած փարչական միջոցները Համբուրգ քաղաքը սահմամբ գերմանական մաքսային դաշնակցութեան մէջ մտցնելու մասին նոյն անբաւականութիւնը յարուցեց պարլամենտի և միացեալ խորհուրդի մէջ, ինչ որ անցեալ տարի: Նախկին մինիստր Դելբրիւկ առաջարկեց, որ մաքսային սահմանները կարելի է փոփոխել միայն օրէնքի համեմատ: Առաջադէմները պարտաւորներից պաշտպանված առաջարկեցին պաշտպանել պարլամենտի և միացեալ պետութիւնների սահմանադրական իրաւունքները միացեալ խորհրդի կամայականութեան դէմ:

Ներկայումս պարլամենտը քննում է մի օրինագիծ արդիւնաբերական ընկերութիւնները վերականգնելու մասին: Ազատամիտները մեծ դժուարութեամբ կարողացան մերժել օրինագծի այն յօդուածները, որոնք իրաւունք տալով ընկերութիւններին արհեստ սովորեցնել գործակատարներին, նրպատակ ունէին այդ կրթութիւնը պարտադիր դարձնել:

Նորերումս հնագիրը հաղորդեց կոմս Արնիմի մահուան լուրը, որ մի քանի ժամանակ վարում էր գերմանական դեսպանի պաշտօնը Փարիզի մէջ և որի դատաստանական գործը իր ժամանակին մեծ աղմուկ բարձրացրեց: Ինչպէս յայտնի է, նա ենթարկված էր դատաստանին դիպլոմատիական դոկումենտներ ծածկելու համար և նրա բացակայութեամբ մեղադրվեցաւ պետական դաւաճանութեան մէջ իշխան Բիսմարկի անողոք հալածանքների շնորհիւ: Այնուհետև հանգուցեալը իր ամբողջ կեանքը աշխատում էր այդ մեղադրանքը մերժելու համար: Նա թողել է մի քանի գրուածքներ, որոնք երևի կը հրատարակվեն: Նորերումս գերմանական կայսերական դատարանը վճիռ կայացրեց կոմս Արնիմին թոյլ տալ ազատ մուտք ունենալ Գերմանիայի մէջ: Այդ վճիռը և կոմս Արնիմի մահը գրեթէ միաժամանակ պատահեցան:

Իշխան Բիսմարկ նորերումս դարձեալ մի անաջողութիւն ունեցաւ գերմանական պարլամենտի մէջ, որ ձայների նշանաւոր մեծամասնութեամբ մերժեց նրա առաջարկած հարկը գարեջրի վրա: Վիւրտեմբերգից վերադառնալուց յետոյ կայսր Վիլհելմ առանձին ուշադրութիւն է դարձնում զինուորական գործերի վրա: Նա մտադիր է անձամբ զինուորական քննութիւնը կատարել, որ կը տևի մինչև յունիսի կէսը:

Գերմանական դեսպան կոմս Հացֆելդին Գերմանիայի արտաքին գործերի մինիստրութեան քարտուղար նշանակելու մասին տարածված լուրերը դադարել են և քաղաքական շրջանները կասկածում են, որ այդ լուրերը ճիշդ լինեն: Կոմս Հացֆելդ վայելում է իշխան Բիսմարկի ուշադրութիւնը, որը նրան իր ամենաընդունակ աշխատակիցներից մէկն է համարում: Կ. Պօլսից ստացված լուրերը միաձայն ապացուցանում են, որ երբէք ոչ մի դեսպան այնպիսի ազդեցութիւն չէ ունեցել սուլթանի վրա, ինչպէս կոմս Հացֆելդը: Այդ պատճառով թէ գերմանական կառավարութիւնը և թէ սուլթանը ցանկանում են, որ կոմս Հացֆելդը որքան կարելի է շատ ժամանակ մնայ Կ. Պօլսի մէջ:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գիտութեան նպաստող ֆրանսիական ընկերութիւնը, իր 10-երորդ ժողովը ունի այս տարի Ալժիրիայում: Մօտ 1,500 անձինք ցանկութիւն են յայտնել մասնակցել այդ ժողովին և նայելով յայտարարութեան պրօգրամին ժողովը շատ հետաքրքիր է լինելու: Օտար հիւրերից ներկայ գտնվելու են՝ Հռոմի օբսէրվատորիայի դիրեկտոր Տակինի, պ. պ. Սիմէնս, Ուլիամ. Տօմսօն, Մէնդելէեվ, Մագիուս, Վէնիւկով, Գլադստօն, Ֆօխտ, Ազամս և շատ ուրիշներ: Նիստերը բացված են ապրիլից:

***

Ամերիկայի հանճարի նշանաւոր ինչպէս երևում է մեքենաներ հնարելն է: «La Nature» լրագրի մէջ գտնում ենք ձի մաքրելու մի նոր մեքենայի նկարագրութիւն: Այդ մեքենան շատ նման է այն մեքենային, որ գործ են ածում պարիկմախերները մազերը խառնելու համար: Այդ գործիքի շարժողութեան արագութիւնը հասնում է մի րոպէում 500 պտոյտի:

***

Այս օրերս Փարիզում յայտարարվեցաւ օրիորդ Հէնրիէտա Պուստօվօյտօվի մահվան մասին, որ լեհական ապստամբութեան ժամանակ երևելի յեղափոխական Լանգեվիչի ադիւտանտի պաշտօն էր վարել: Օրիորդ Պուստօվօյտօվ պատկանում էր յայտնի ընտանիքին և 1863 թւի լեհական ապստամբութեան ժամանակ նա տղամարդու շորերով, իբրև Լանգեվիչի ադիւտանտ, ամէն տեղ ձիով հետևում էր նրան: Երբ ապստամբութիւնը ճնշվեցաւ, նա անհետացաւ և մինչև այժմ ոչով ոչինչ չը գիտէր նրա մասին. մահվան յայտարարութիւնից միայն իմացվեցաւ, որ նա մինչև այժմ կենդանի էր և բնակվում էր Փարիզում:

***

Հիւսիսային Ամերիկայի նահանգներում մի մասնաւոր անձ 10,000 դոլլար պրէմիա էր նշանակել ամենագեղեցիկ կնոջ համար, որի գեղեցկութիւնը կորոշի դրա համար կազմված առանձին մասնաժողով: Բոլոր կանանցից ամենագեղեցիկը գտնվեցաւ Նիւ-Իօրկում, Լուիզա Մօնտան, որը և ստացաւ մրցանակը: Դա դերասանուհի էր մի գաւառական քաղաքում, խումբի հետ միասին շրջել էր ամբողջ Միացեալ-Նահանգները և վերջը պսակվել էր մի դերասանի հետ, բայց պսակը քանդվեցաւ, որովհետև գեղեցկուհու մարդը ծախել էր նրան մի հարուստ թղթախաղացին 60 դոլլարով: Լուիզա Մօնտան մի բարձրահասակ, գեղեցիկ կազմված կին է, նրա մազերը սաթի պէս սև են, աչքերը կապոյտ, երկար, սև խիտ թերթերունքներով, և նոյնպէս սև, խիտ յօնքերով, երեսի գոյնը մարմարիոնի պէս սպիտակ է, այնպէս որ նա իրաւ կարող է համարվել ամենագեղեցիկ կին և իզուր չէ նրա ստացած պրէմիան:

***

Այս օրերս Ադէլինա Պատտի, ուղևորվելով դէպի իր կալուածքը, կը մնայ մի քանի օր Լօնդօնում և մայիսի 21-ին բեմ դուրս կը գայ Աէմիրամիդի դերի մէջ: Լսվում է որ Պատտի մի տարուց յետոյ բեմը բոլորովին թողնելու է, բայց այդ քայլը անելուց առաջ նա դիտաւորութիւն ունի այցելել բոլոր եւրօպական մայրաքաղաքները մի մի հրաժարական ներկայացում տալով և վերջը Սարա Բէռնարի օրինակին հետևելով մի քանի ամիս կանցկացնի Ամերիկայում:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

թեան. Ջրերի պարզութիւնը, շողշողուն ալիքների գեղեցկութիւնը հիանալի են, կոհակների նկարը և նրանց խաղալը աննման են. մի կողմ խոնարհված նաւի գիրքը, տախտակամածով դէպի հանդիսականները այնպիսի տեխնիկական դժուարութիւններ է մատուցանում, որոնց յաղթել կարող էր միայն Այվազեանի տաղանդը: Տարարաղդաբար Կոլումբոսի և նրա ուղեկիցների կերպարանքները շատ փոքր են և լաւ չեն մշակված. բայց մեղադրել դրա համար նկարչին չէ կարելի, վասն զի նա իբրև մարինիստ, պատմական նիւթերից նախադաս է համարել ովկիանոսը:

Միւս մեծ պատկերի վրա նկարված է Կոլումբոսի ցամաք դուրս գալը Սանսալվադոր կղզում. այս պատկերը աւելի յարմար կը լինէր կոչել «Կոլումբոսի յաղթանակ»: Խաղաղ ովկիանոսը լուսաւորված է նոր ծագող արեգակով, որի հրակէզ ճառագայթները թափ անցնում են հեռու արևելքի անտառի միջով, ժայռոտ եզերքի վրա և լուսաւորում են ամբողջ պատկերը մի սքանչելի, թարմ և ճիշդ հարաւային երկինքին միայն յատուկ վարդի գոյներով. հեռու հորիզոնի վրա անհետանում են արևոտեան վերջին ամպերը: Պատկերի ձախ կողմում դէպի վեր բարձրացող ապառաժը, որ ծածկված է խիտ, կուսական անտառներով, այն աւետեաց երկիրն է, որ այնքան անասելի ձախորդութիւններից յետոյ արժանացաւ, վերջապէս, տեսնել երևելի նաւավարը, ուրբաթ օրը հոկտեմբերի 12-ին, 1492 թ. և կոչեց նրան Սան-Սալվադոր *) Աչա ափին մօտենում են երկու նաւակները, որոնք լի են Կոլումբոսի ընկերակիցներով. նա ինքն յառաջ քան ցամաք իջնելը, քաղցր երանութեամբ աչքերը դարձնում է դէպի երկինք. նրա երիտասարդ, բայց արդէն վաղաժամանակ ալեօք զարդարված երեսի վրա, կարծես, գրված լինի անսահման գոհութիւն նախախնամութեան, որ առաջինը ներշնչել է նրան նոր աշխարհ գտնելու միտքը և օգնել է իրագործելու այն: Նաւաստիները, թերևս նոքա, որոնք երբեմն, ահի և յուսահատութեան ազդեցութեան ներքոյ, կամենում էին բռնանալ նորան, այժմ խոնարհված ոտքին են համբուրում. մի դոմինիկեան երէց, փրկչի խաչելութիւնը ձեռքին, օրհնում է նոր աշխարհի սահմանը: Հեռուից երևում են Կոլումբոսի երեք նաւերը, որոնք խարիսխ են ձգել ծովը. ովկիանոսի թափանցիկ ջրերը, ուր այս նաւերը նշմարվում են ինչպէս հայելու մէջ, պարզ կապոյտ երկինքը, շնորհալի բնութեան հրաշալի բուսականութիւնը, չքնաղազարդ զգեստներով մարդիկը, որոնք պատրաստվում են արդէն ցամաք իջնելու, երկար և վտանգաւոր նաւագնացութիւնից յետոյ, այս ամենը մի սքանչելի ներդաշնակութեամբ ամփոփված է տաղանդաւոր նկարչի գեղեցիկ պատկերի վրա: Տեսարանի չքնաղութիւնը լրացնելու համար ծովի եզերքին կանգնած են անտառի խորքերից դուրս պրծած տեղացի վայրենիները. իսկ մի հնդիկ շուառփոյթ թիավարելով, իր մակոյկը ուղղում է դէպի ափը, նորա՝ նորեկների կողմը՝ դարձրած երեսը արտայայտում է զարմանք և ապշութիւն:

Պատկերի ensemble-ը այնքան գեղեցիկ է և սիրուն, որ դժուար թէ կարելի լինի նկատել նորա վրա մասնաւոր թերութիւններ: Նաւերը, ինչպէս լսեցի, նկարված են XV դարուց պահպանված լաւագոյն մօդէլներից և այնքան ընտիր են, որ կարող էին պատիւ բերել պատմական նկարչին եւ: Կոլումբոսի, նորա ուղեկիցների կերպարանքը, տարազների լուսաւորութիւն և առհասարակ բոլոր մանրամասնութիւնները մշակված են այնպիսի վեհ ճարտարութեամբ, որ պատկերը պէտք է համարել կատարեալ կլասիկական. իր նմանը նա չունի ուրիշ տեղ: Մինչդեռ ես այս տողերը գրում եմ, Լօնդօնում, անգլիացւոց հասարակութիւնը խուռն բազմութեամբ յաճախում է Այվազեանի աշխարհահանդէսը, որ Ռուսիայից տեղափոխվեցաւ Անգլիա: Նորերումս լսեցի թէ անգլիացիք 30,000 ռուբլի են առաջարկում մեր հայազն նկարչին, նորա Торжественное вступленіе Колумба на о. Сан-сальвадоръ պատկերի համար. բայց նա առաջ կամենում է Ամերիկա տանել և յետոյ ծախել:

Եթէ ես հաւատացած լինէի թէ՝ իմ թոյլ գըրչովս կարողացայ գէթ մի փոքր գաղափար տալ մեր հասարակութեան Այվազեանի տաղանդի և գեղարուեստական արտադրութեանց մասին, ես ինձ բաւրջապէս վարձատրված կը համարէի. սակայն կարծում եմ որ մօտ ապագայում հասարակութիւնը ինքն էլ առիթ կունենայ անձամբ տեսնելու աւանդներս. վասն զի տարակոյս չը կայ, որ երբ օգոստոսին պ. Մազիրեանցը լոյս կընծայէ մի քանի պատկերներ, մեր կովկասցի եղբայրները պարծանք կը համարեն զարդարել իրանց առանձնասենեակները և դահլիճները հայազն երևելի նկարչի հիանալի պատկերներով: Վերջիններիս գները չափազանց մատչելի են. ցանկալի կը լինէր որ Հայոց ուսումնարաններում էլ գտնվէին մի քանի հատերը... վասն զի եթէ Վարդան Մամիկոնեանի լուսանկարը կարող է ազգասիրութեամբ ոգևորել հայ մանուկներին, Այվազեանի պատկերները, իբրև կենդանի օրինակ հայկական հանճարի և ընդունակութեան, ոչ սակաւ էսթետիկական նուրբ ճաշակ կը զարգացնեն նոցա մէջ և հաւատ կը ներշնչեն նրանց դէպի իրանց յատուկ ոյժերը. հայ պատանին պիտի ճանաչէ վերջապէս իր ազգի բնական ձիրքերը և փայլելով մասամբ մեր ժամանակակից մեծանուն հայրենակիցների ժառանգած փառքը, նա պիտի ընտելանայ նայել նոցա վրա ոչ իբրև բացառական, այլ իբրև հայոց համար սովորական երևոյթների վրա. երբ այսպիսի կարծիք կը հաստատվի մեր մէջ, այն ժամանակ մենք իրաւունք կունենանք համարձակ նայելու ապագայի վրա:

Անձամբ խմանալով մեծ պ. Մազիրեանցի ազգասէր եռանդը, քաջայոյս եմ, որ նա կը բարեհաճէ վիջումն անել հայոց դպրոցներին յայտարարութեան մէջ սրոշված գներից: Ի բոլոր սրտէ աջողութիւն եմ մաղթում յարգելի հրատարակչին նորա գեղեցիկ ձեռնարկութեան մէջ:

Ս. Պետերբուրգ. Խ. Ենգիբարեան

*) Սբ. փրկութիւն: